

L'Empordanet, el del voltant de Palafrugell, 'A peu Pla'. La Fundació Josep Pla, a més d'una ruta Pla, ofereix quatre passejades literàries. Anna Maluquer n'és la guia.

El Baix Empordà i la Costa Brava, a peu Pla

L'hort de la casa on va néixer Josep Pla, situada al número 49 del carrer Nou, es comunicava amb el de la casa del costat pel brançal del pou, comú a totes dues. La seva mare, quan era un nen de bolquers, el solia portar al pedrís del pou, i la senyoreta Enriqueta, la veïna, li feia festes des de l'altra banda. Sovint, les manifestacions del seu afecte eren tan espectaculars que la mare no tenia cap més remei que passar-lo, en forma de paquet delicat, per sobre de l'abisme del pou, als seus braços. Haurien pogut caure tots al pou: la senyoreta, la mare i el futur escriptor. De primer, l'escriptor va suposar que li feien fer aquests desplaçaments per habituar-lo a les emocions i els perills de la vida, però, ja adult, el fet li va confirmar la idea de la incommensurable insensatesa humana.

L'anècdota la saben tots els lectors del *Quadern gris*. Apareix a la llarga crònica familiar datada el 9 de març de 1918, segona nota del dietari. Però no tots saben que aquell pou i les dues cases veïnes, dues cases bessones, la de la família Pla i la de la senyoreta Enriqueta, són públics i oberts a tots els visitants.

Les dues cases que comparteixen el pou s'han convertit en la seu de la Fundació Josep Pla i, des d'aquesta seu, on hi ha instal·lada la biblioteca de l'escriptor i una part important de la seva obra manuscrita, engeguen la ruta Pla i les quatre passejades literàries creades l'estiu passat per la barcelonina Anna Maluquer. Abans d'emprendre les rutes, els assistents poden acostar-se al pou i recordar l'anècdota

tal com l'explica Pla: al peu del pedrís hi ha instal·lada una caixa de llum que reproduceix el fragment manuscrit i, en un rètol penjat en una paret, el fragment imprès. Una part de l'hort, la corresponent a la casa de la senyoreta Enriqueta, ara és una sala d'actes.

Els visitants faran més coses, abans de començar la ruta. Contemplaran l'exposició permanent i la temporal, enguany dedicada a la relació entre Pla i Santiago Rusiñol, i veuran l'àudiovisual produït pel Col·legi de Periodistes de Catalunya, *Josep Pla, viatger* (1991), realitzat per Leopold Pomés amb la veu d'Albert Closas.

Quan el Pla dels vint anys tornava a passar davant de la seva casa natal —llavors la família vivia en un casal noble del carrer de Torres Jonama— hi veia, diu al *Quadern gris*, una façana freda, sinistra i bruta de les escorrialles de la pluja. Això ja no ho poden veure els qui visiten la Fundació,

Josep Pla

EL TEMPS

perquè la façana ha estat restaurada a fons i la pintura no es deixa embrutir per la pluja.

Les passejades literàries *A peu Pla* van destinades, més que no pas a divulgar la vida i l'obra de Pla, com fa la ruta Pla, a assaborir-ne la literatura, especialment la relacionada amb el paisatge i els escenaris biogràfics locals de l'escriptor, que són els recorreguts de cada trajecte.

"Palafrugell, peix fregit" transcorre pel centre de la vila. L'objectiu, veure els carrers més planians, com el carrer Estret, nom de la primera novel·la de l'escriptor. Si bé Pla el situa en un poble imaginari, fet i fet és Palafrugell.

Basant-se en allò que es diu de Palafrugell al text d'una cançó satírica antiga i anònima sobre els pobles

FUNDACIÓ JOSEP PLA

mariners –“Palafrugell peix fregit, juliol a la brasa”–, Pla va convertir el “peix fregit” en títol d’un llibre. A partir d’aquí, l’expressió s’ha convertit en lema de la població, nom d’un grup d’havaneres i eslògan publicitari. Josep Pla, però, no va voler dir mai què amagava la dita i gràcies a això els palafrugellencs l’exhibeixen amb orgull. Ignoren que si couen les juliol a la brasa i la resta del peix el fregeixen –malaguanyat!– fan les coses a l’inrevés, perquè les juliol només es poden cuinar fregides. Aquest n’és el sentit, no pas –Déu nos en guard!– que els de Palafrugell no sàpiguen cuinar.

La segona passejada, “Aigua de mar”, comença una vegada s’ha fet, com totes les passejades, la visita a la seu de la Fundació, a Calella de Palafrugell, i recorre el camí de ronda que arriba fins a Llafranc, bo i passant per la platja familiar de l’escriptor, el Canadell.

La tercera, “El rerepaís”, consta d’una primera visita al veïnat de Llofriu, on Pla va viure els darrers anys –el mas Pla pertany a Llofriu– i el cementiri on és enterrat. Després, es va amb cotxe fins a Pals, on hi ha el mirador Josep Pla. La vella vila de Pals, restaurada,

té, a la part de tramuntana, un mirador natural que, segons Pla, ofereix la millor vista sobre la plana empordanesa. Gràcies a aquest elogi, el mirador porta el seu nom. I finalment, la quarta passejada, “La llibertat”, recorre els indrets on el jove Pla es va sentir lliure: la cala de Tamariu i Sant Sebastià, amb el far, l’ermita i l’hostatge, avui convertit en hotel restaurant de luxe.

Les passejades s’amplien. L’any passat, les passejades es van fer durant l’estiu, a banda les sol·licitades per grups i escoles, durant el curs. Enguany, el calendari s’ha estirat per totes dues bandes. Les primeres es van fer el mes d’abril i la darrera es farà el 22 de setembre. En total seran divuit, entre totes quatre, a banda les extraordinàries que puguin ser sol·licitades.

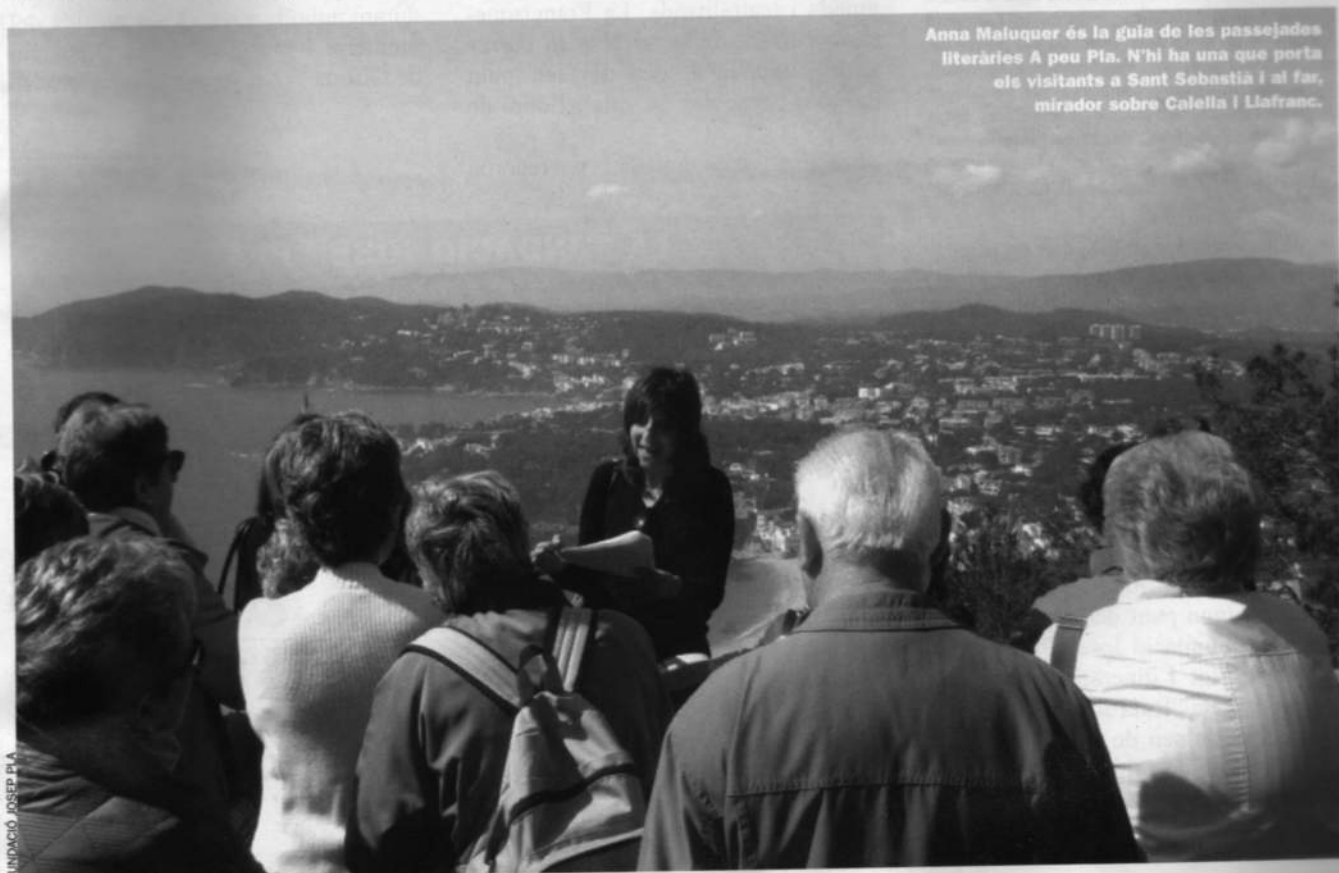
Des de 1993, ja hi ha una ruta Pla, que es pot fer guiada, o en solitari, i que s’ofereix acompanyada de material didàctic i divulgatiu. Però les passejades literàries *A peu Pla* neixen d’una idea de la directora de la Fundació, Anna Aguiló, materialitzada per una persona que ja tenia experiència en aquest camp, Anna Maluquer, en

concret l’experiència adquirida amb la ruta Verdaguer de Folgueroles (Osona).

“El Museu Verdaguer de Folgueroles va organitzar un curs de guies –ens diu Anna Maluquer– i m’hi vaig apuntar. Verdaguer ja era un poeta meu i només em faltava la tècnica específica de la guia i de la declamació de textos, que em va ensenyar la professora Montserrat Grau. Ella em va donar les pautes. Vaig ser una de les tres escollides per fer la ruta Verdaguer i l’Anna Aguiló, un dia que va venir a seguir-la, em va demanar si volia fer la de Pla. La feinada ha estat de triar, de tants textos que té Pla, molts dels quals referits al mateix indret.”

La ruta Josep Pla és senyalitzada amb rajoles de ceràmica úniques, dibuixades per Josep Martinell, palafrugellenc i gran amic de Pla, il·lustrador, conjuntament amb Lluís Medir, dels llibres de bibliòfil que Pla va fer a Palafrugell durant la postguerra: *Coses vistes* (1949) i el ja esmentat *Peix fregit* (1954).

Unes plaques es troben a la vila de Palafrugell i les restants, a Calella, Llafranc, Tamariu i el far de Sant Sebastià. S’hi van instal·lar el 1997 i

Anna Maluquer és la guia de les passejades literàries *A peu Pla*. N’hi ha una que porta els visitants a Sant Sebastià i al far, mirador sobre Calella i Llafranc.

Pou que compartia la família Pla amb els veïns de l'hort, a la casa natal de l'escriptor, al carrer Nou de Palafrugell. Ara el pou és envoltat d'un pati obert i d'una sala d'actes. L'espai forma part de la seu de la Fundació Josep Pla. La casa dels veïns va ser adquirida per l'Ajuntament de Palafrugell i la natal, per la Caixa, i totes dues van ser cedides a la Fundació. La façana i el carrer han estat reformats i dignificats per l'Ajuntament.

substituïen les primeres, més impersonals, col·locades el 1993.

L'actual ruta Josep Pla, que en principi era més extensa, recorre Palafrugell, el far de Sant Sebastià i Calella. És un itinerari dissenyat per la Fundació amb l'objectiu de donar a conèixer la vida i l'obra de Pla, i diversos indrets significativament planians de Palafrugell i el seu municipi.

La ruta té un recorregut marcat per les referències biogràfiques i literàries de l'escriptor. L'oferta actual no inclou tots els punts de l'itinerari sinó que es combina algun punt de la ruta amb la visita a la Fundació Josep Pla. També es pot fer tot l'itinerari sense guia, amb la carpeta "Ruta Josep Pla".

Sortint de la seu de la Fundació, el grup s'adreça de primer cap al carrer de Torres i Jonama, 56, on la família Pla va anar a viure l'any 1904; segui-

dament, va cap a Plaça Nova, antic oliverar fora muralles, on hi ha el Círculo Mercantil (antic casino de la classe benestant), que tancà l'any 1988, i el Centre Fraternal (centre obrer en ple funcionament). Tot seguit, la comitiva s'adreça cap als jardins de can Bech, on hi ha el monument que Palafrugell dedicà a l'escriptor el 1984 i que és obra de l'escultor mataroní Manel Cusachs.

Un cop acabada la visita a Palafrugell, es puja amb autobús al far de Sant Sebastià, lloc on Pla va fer els primers assaigs d'escriptor, a la joventut. Des de l'ermita es contemplen les cales de Calella i Llafranc i la immensitat del mar des de la terrassa de l'antiga hostatgeria i actual hotel El Far. Finalment, es baixa a Calella, en concret a la plata del Canadell, platja d'estiueig de la família Pla, i a peu es continua fins al Port Bo, centre de l'activitat de Calella, tant pel que fa a l'antiga vida marinera com a les actuals activitats d'esbarjo.

La Fundació ha promogut i acollit diverses iniciatives, els darrers anys, relacionades amb el paisatge planià i l'escenificació de la seva obra. L'activitat "El meu país" era una visita guiada i teatralitzada. La Francisqueta, la cuinera de la novel·la *El carrer Estret*, explicava, des del seu punt de vista particular, la vida i l'obra de Josep Pla.

Era una visita guiada, ens recorda

Anna Aguiló, per a xafardejar i retrobar l'obra d'un home que amb l'escriptura es va enfrontar a les coses que li agradaven: "Descriure un paisatge, l'enigma del mar, espilar la insensatesa de la vida dels homes i de les dones, trobar un adjectiu al vol d'un ocell, a les corbes d'una noia jove, què dir de la petulància d'una flor." Copsar a través de les seves paraules l'essència d'una terra i d'una gent, d'un país, aquest país. Pep Bosch i Joan Moreno varen crear i dirigir aquest espectacle de petit format que interpretava Olga Cercós.

I la "Ruta del capvesprol" era un recorregut teatralitzat que es va dur a terme els estius de l'any 2001 i de l'any 2002. Susagna Dalmau i Francesc Ten hi actuaven sota la direcció de Cristina Cervià. Josep Pujol n'havia escrit la dramaturgia.

La casa veïna de la casa natal de Pla va ser adquirida per l'Ajuntament de Palafrugell i cedida a la Fundació l'any 1994. I la natal va ser adquirida per la Caixa, i també cedida a la Fundació el 1996. Tot això va ser possible gràcies a l'empenta d'un amic de Pla, el farmacèutic i analista Frederic Suñer, president de la Fundació, que durant aquells anys va ser alcalde del municipi i president de la Diputació de Girona.

Lluís Bonada

LA FUNDACIÓ JOSEP PLA

■ **Oberta cada dia.** Les activitats que du a terme la Fundació Josep Pla de Palafrugell (Baix Empordà) sempre van adreçades a promoure la lectura i els estudis de la l'obra literària i periodística de l'escriptor. Té la seu al carrer Nou, número 51 i ocupa la casa natal de l'autor i la veïna. Acull una exposició permanent, una de temporal —enguany dedicada a Pla i Rusiñol—, la biblioteca, la sala d'àudio-visuals i sala d'actes i un centre de documentació.

Tel. i fax: 972 30 55 77. A/e: info@fundaciojoseppla.cat. Web: www.fundaciojoseppla.cat. Obre cada dia, de dilluns a divendres, i les exposicions, també el dissabte i el diumenge al matí. Per a les passejades literàries *A peu Pla* i la ruta Pla cal fer reserva prèvia.

